

Møte for lukkede dører, Stortinget 19. mars 1938

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 19. mars 1938 kl. 10.00

President: Hambro.

Dagsorden:

1. Interpellasjon fra representanten Joh. Ludw. Mowinckel:
Kan Regjeringen gi Stortinget opplysning om hvilken stilling den på landets vegne mener den bør innta i tilfelle av at en europeisk storkrig bryter ut?
2. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående statstilskudd til norske selfangeres konsesjonsavgift til Sovjet-Samveldet for tillatelse til å drive selfangst i Kvitsjøen i 1938 (innst. S. E).
3. Innstilling fra finans- og tollkomiteen om visse tollspørsmål i sammenheng med kontingenteringsavtalen med Frankrike av 22 desember 1937 (innst. S.D).
4. Referat.

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet holdes for lukkede dører, og presidenten foreslår videre, at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer får adgang til møtet - og anser det for enstemmig bifalt.

Presidenten foreslår videre, at pressens representanter etter oppgave fra Utenriksdepartementets pressekontor og etter å ha undertegnet erklæring om taushetsplikt, gis adgang til møtet. - Ingen har uttalt sig derimot, og det ansees enstemmig bifalt.

Presidenten foreslår videre, at ved behandlingen av sak nr. 2, gis ekspedisjonschef Hillestad med byråchef i Handelsdepartementet adgang til å overvære forhandlingene, og at under sak. nr. 3 gis utenriksråden og ekspedisjonschef Smith og byråchef Prebensen adgang til å overvære forhandlingene - og anser det for enstemmig bifalt. Presidenten går ut fra at utenriksråden bør tilstedes adgang også under behandlingen av de første saker - og anser det for bifalt.

Sak nr. 1.

*Interpellasjon fra representanten Joh. Ludw. Mowinckel:
Kan Regjeringen gi Stortinget opplysning om hvilken stilling den på landets vegne mener den bør innta i tilfelle av at en europeisk storkrig bryter ut?*

Joh. Ludw. Mowinckel: Under trontaledebatten den 15 februar fremsatte jeg følgende forslag:

"I tilslutning til trontalens uttalelse, at det "alltid må være en oppgave for norsk politikk å holde landet utenfor krigerske forviklinger," støtter Stortinget Regjeringen i dens bestrebelser for å få fullt klarlagt og anerkjent vår rett til som medlem av Folkeforbundet å iaktta en

ubetinget nøytralitet i tilfelle av en krig som ikke berører Norge."

Uten egentlig å ta standpunkt til forslagetets ordlyd og redaksjon, gav utenriksministeren en redegjørelse for sitt standpunkt som, såvidt jeg forstod, i prinsipp og grunnlag falt sammen med den opfatning jeg hadde gjort gjeldende, idet det sterkt understrekedes, at Norge i tilfelle av en krig selv kunde bestemme og avgjøre sitt forhold. Etter mitt ønske blev dette forslag oversendt den utvidede utenrikskomite, forat man der nærmere kunde drøfte både forslaget og i hvilken form det i tilfelle skulde vedtas av Stortinget. Utenrikskomiteen har ennå ikke behandlet forslaget, idet man blev enig om at man skulde avvente beretningen om Folkeforbundet for å se disse ting i sammenheng. Hensikten med forslaget var at Norge i tide skulde få klarlagt sin stilling til Folkeforbundet, slik at ingen kunde bebreide oss at vi, hvis en slik krig brøt ut, erklærte oss nøytrale og løst fra vår folkeforbundsforpliktelse, at ingen da kunde bebreide oss at vi ikke i tide hadde sagt fra klart og tydelig. Jeg henviste i den forbindelse til en hel rekke av andre land, som i den siste tid har gjort rede for sin opfatning, og ganske særlig nevnte jeg Sverige, som uten egentlig å si at det vilde erklære sig nøytral under en krig, dog hadde erklært i siste rådsmøte i Genf, at det ikke vilde føle sig bundet av paktens § 16, men selv vilde være herre over hvorledes den skulde ansees i tilfelle av en krig.

Siden den dag, den 15 februar, er overmåte meget skjedd i Europa. Allerede søndag den 20 februar kom Hitler i sin store tale i Riksdagen med ganske kraftige ord om sitt forhold til de tyskere som levet utenfor det tyske rikets grenser, og han proklamerte sig i virkeligheten som fører, veileder og herre, eller beskytter snarere sagt, også over den del av den tyske nasjon som levet utenfor det tyske rikets grenser. Denne tale kom i nær tilknytning til den nu så berømte samtale i Berchtesgaden mellem den østerrikske forbundskansler og Hitler, i hvilken samtale vi nu vet at Hitler gikk meget sterkt og kraftig frem likeoverfor den østerrikske forbundskansler for å fremtvinge en endring i Østerrikes forhold til den nasjonal-socialistiske bevegelse. I talen den 20 februar gav Hitler Schuschnigg meget sterke lovord for den måte hvorpå han hadde optrådt. Samme dag som denne tale blev holdt, gikk den britiske utenriksminister Eden av på grunn av uoverensstemmelse nettop om disse utenrikspolitiske spørsmål mellem sig og den ledende del av Regjeringen med førsteminister Chamberlain i spissen. Alt dette gav oss et uhyggelig varsel om at forholdene i Europa ikke egentlig var blitt roligere siden vi behandlet trontalen få dager i forveien. Nu, Edens avgang var et alvorlig varsel, men ennå alvorligere varsel om vårt forhold og vår stilling var kanskje de uttalelser som falt i det britiske Underhus dagen efter Edens fall, den 21 februar. Mens Eden ennå så sent som i rådsmøtet i Genf den 27 januar hadde trøstet de små nasjoner med at London-kabinettet var beredt til å gi Folkeforbundet sin fulle støtte og bruke forbundets maskineri og prosedyre i den største utstrekning som omstendighetene medførte, så uttalte nu den britiske førsteminister Chamberlain sig dagen efter Edens

fall på en ganske annen måte, idet han sa at "vi skal ikke forsøke å narre de små, svake nasjoner til å tro og innrette sig i tillit til at de av Folkeforbundet kan beskyttes mot angrep, da vi vet at noe slikt blir der ikke tale om." Chamberlain slutter sig til de mange tvilende statsmenn når han videre uttaler, at "Folkeforbundet ikke lengere eksisterer som et kollektivt sikkerhetssystem, hvorefter man ved den kollektive aksjon av en rekke stater er sikker på å kunne forhindre angrep, eller, om et angrep allerede er foretatt, da å kunne bringe det til ophør og straffe angriperen." Samme dag sa Sir John Simon om Storbritannias forhold til statene i Mellem-Europa, at Storbritannias forpliktelser overfor Østerrike og Tsjekkoslovakia er de som ethvert medlem av Folkeforbundet tar på sig overfor alle andre medlemmer, utenom disse har den britiske regjering ikke gitt noen spesielle garantier overfor noen av landene. Og så sent som den 15 mars, altså for et par dager siden, gir Chamberlain i Underhuset sin fulle tilslutning til og henviser til disse uttalelser.

Efter således av den britiske regjering, kan man gjerne si, å ha mottatt signalet "Fri bane", rykker Hitler den 11 mars inn i Østerrike, og Østerrike er idag utslettet som selvstendig stat.

Følgen av alt dette - nu også de siste dager den polsk-litauiske konflikt - har bragt spørsmålet om en europeisk krig nærmere enn noensinne. Vi kan i virkeligheten hvilket som helst øieblikk bli stillet overfor den harde kjensgjerning at stormaktene ikke har kunnet holde freden lengere, men er rykket mot hinannen. Og hvad så? Vi må ta standpunkt utelukkende med vårt lands interesser og vel for øie. Vi kan beklage idag at vårt forhold til Folkeforbundet kanskje ikke er tilstrekkelig klarlagt, og jeg må ofte tenke på at det er ikke mere enn en måneds tid siden at en stor norsk avis skrev at dette spørsmål hadde i virkeligheten "ingen bråhast". Nu tror jeg nok at alle er enige i at det har en viss bråhast.

Det som jeg for min part har funnet å være av den største interesse, er at Stortinget får anledning til å vite hvorledes Regjeringen har tenkt sig stillingen, hvis nu en av de nærmeste dager en europeisk storkrig mellom Centralmaktene og Vestmaktene bryter ut. Det er derfor jeg har tillatt mig å anmelde til Regjeringen min interpellasjon:

"Kan Regjeringen gi Stortinget opplysning om hvilken stilling den på landets vegne mener den bør innnta i tilfelle av at en europeisk storkrig bryter ut?"

Jeg skal komme litt tilbake til spørsmålet efterat den ærede statsminister har besvart interpellasjonen.

Statsminister Nygaardsvold: Det forslag som den ærede interpellant fremsatte under trontaledebatten, er jo som interpellanten selv bemerket, oversendt til utenrikskomiteen, og jeg vil derfor ikke komme inn hverken på det forslag eller det forhold som det vedrører. Jeg skal innskrenke mig til bare ganske kort å svare på det spørsmål som interpellanten har fremsatt, og svaret vil da bli sålydende:

I årets trontale uttales blandt annet at det alltid må være en oppgave for norsk politikk å holde landet utenfor krigerske forviklinger. Under henvisning til denne uttalelse og

videre til de erklæringer som utenriksministeren har avgitt i Stortinget den 24 juni ifjor og den 15 februar i år, ser Regjeringen det som en ufravikelig plikt å gjøre hvad den kan for å forhindre at vårt land blir innblandet i krig. Regjeringen er beredt til i tilfelle det bryter ut en ny europeisk storkrig, straks å offentliggjøre en lignende erklæring som den som blev kunngjort ved krigsutbruddet i 1914. Regjeringen er av den opfatning at en slik nøytralitetserklæring vil ha større betydning i en så vanskelig situasjon som den som da kan tenkes å opstå, hvis den blir avgitt i fellesskap med flere land, men Regjeringen mener samtidig at en slik felles optreden ikke må knyttes sammen med spørsmålet om forsvarsforbund med gjensidige forpliktelser. For om mulig å opnå en sådan felles optreden for nøytralitetens bevarelse, vil Regjeringen derfor søke samarbeide med de øvrige nordiske land og mulig også med de andre såkalte alliansefrie land.

Den erklæring som blev avgitt ved krigens utbrudd i 1914, lød således:

"Det er besluttet for Norges vedkommende under den pågående krig mellem fremmede makter å iaktta fullkommen nøytralitet."

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg kan erklære mig helt tilfreds med statsministerens besvarelse av interpellasjonen, ikke alene konklusjonen, men også de forutsetninger som han drog op for sin konklusjon, og forsåvidt kunde jeg nu frafalle ordet. Men det er visse ting i forbindelse med denne situasjon som er særlig skikket til å behandles for lukkede dører, og det er nettop det forhold som nu i disse dager så sterkt reiser sig, det er nettop samarbeidet med de øvrige alliansefrie land og ønskeligheten av så snart som mulig å få bragt klarhet tilveie. Det er jo tydelig at Vestmaktene er sterkt optatt av hvorledes de alliansefrie staters stilling vil bli under en krig. Nu, bryter krigen ut en av dagene, så er altså vår stilling klar, men vi vet ikke hvorledes en slik nøytralitetserklæring vil opfattes og mottas nettop av Vestmaktene, og nettop kanskje fordi vi ikke tilstrekkelig har understreket hvorledes vi vil stille oss i tilfelle av en slik krig. Det er rimelig og naturlig at det på dette område hersker delte meninger, men hvis vi følger det som skjer ute, så synes opfatningen i alle de alliansefrie land sterkere og sterkere å koncentrere sig om den løsning at de bør erklære sig nøytrale, således at den stilling som Sverige inntok i Genf i år, ikke er fullt tilstrekkelig for å klargjøre den fremtidige stilling.

For kort tid siden uttalte den belgiske utenriksminister Spaak noe som jeg synes er vel verd å legge merke til. Han bekreftet sin tillit til de prinsipper som ligger til grunn for Folkeforbundet, men samtidig tilføiet han at "forbundet har vist at det ikke er istand til å holde disse prinsipper for tiden." Han ønsker, sa han, "å føre oss inn i en politikk som tar sikte på solidaritet med de folkestyrte land mot fascistlandene. Jeg for min del," fortsatte han, "vil ikke være med på en slik politikk, for den vil bare føre til at der dannes to fiendtlige blokker. Da vilde krigen være overhengende

og det vilde iallfall ikke være socialismen som gikk seierrik ut av en slik krig."

Dette er i virkeligheten en opfatning som stiller sig mot den opfatning som nu nettop har vært gjort gjeldende av Internasjonalen. Denne går inn for "et sterkt politisk-økonomisk og militært samarbeide, som måtte ansees nødvendig for å stanse de tysk-italienske angrep på demokrati og fred." Og Spaaks tale tar også avstand fra Winston Churchills opfatning, som kom frem i hans store tale i Underhuset forleden dag og som nu synes å få uttrykk i den interpellasjon som står omtalt i dagens morgenaviser, en interpellasjon av Mander, som går ut på at det nu skal søkes en konferanse mellom Vestmaktene og praktisk talt alle land i Europa utenfor aksen Rom - Berlin, et samarbeide som da skal skje på grunnlag av Folkeforbundets pakt og som øiensynlig tilsikter en slags allianse mellom alle disse land.

Nu kan det jo ikke sies annet enn at vi har vært til det ytterste lojale mot Folkeforbundet, så lenge vi mente at Folkeforbundet hadde makt til å hevde freden og straffe fredsbrysterne. Men stillingen idag er som jeg tidligere har sagt, en annen. Og når nu Mander nevner samarbeide med f.eks. Polen, Ungarn og Jugoslavia, så må vi være opmerksom på for det første hvad der i disse dager skjer mellom Polen og Litauen, som synes å ha lite å gjøre med Folkeforbundets pakt, og dernest også at Hitler i sin tale igår ikke alene sterkt roste Italia, men i høi grad delte blomster ut både til Polen, Ungarn og Jugoslavia, som velvillig og glad hadde lykkønsket ham med det skritt han tok i Østerrike. Det viser sig altså tydelig at her er dannet to blokker, som ikke alene på den ene side omfatter Tyskland, Italia og Japan, men som synes å ha fått støtte i andre mellom-europeiske land, og som derfor gjør vår stilling ennu vanskeligere. Jeg tror derfor at det er riktig det som statsministeren sa, at vi må søke samarbeide med de alliansefrie stater, og jeg tror at det samarbeide vil bli optatt med glede.

Siste søndag, den 13 mars, holdt den svenske justisminister Westman i Lund en tale hvori han sa: "När Folkeförbundets församling senast i september sammanträder i Genève, blir det tilfälle för alla Folkeförbundets medlemmar, således också för de andre nordiska rikerna och för de övriga alliansfria staterna att framlägga sin uppfattning. Det är tydligen i hög grad önskvärt att de nordiska staterna och de med dem liktänkande därvid ta en gemensam standpunkt liksom de gjorde i sin gemensamma förklaring den 1 juli 1936. Särskilt för de nordiska staterna måste det vara ett hufvudsyfte för deras utrikespolitik att hålla samman som en nordisk fredsgrupp vilken sjölv beträktar och eftersträvar att få andre att erkänna Norden som ett fredsområde."

Den 9 mars skrev et lite engelsk utenriksblad, "The Week" - som jeg ikke vet hvilken betydning kan tillegges, men som jeg nevner her, for kanskje utenriksministeren har opplysning om det - at Sverige nu har fremholdt i Genève, at på grunn av Chamberlains tale i Underhuset vilde Sverige bli tvunget til å utvide den "minimumsdeklarasjon" som Undén avgav 31 januar i 28-mannskomiteens møte, i den retning at Sverige kom til å deklarerere almindelig nøytralitet. Det står videre i dette blad

at også finnene hadde meddelt at de, til tross for sin reservasjon i januar, nu måtte overveie absolutt nøytralitet. Og i et brev til "Le Temps", datert Stockholm mars, under titelen: "Sverige og Folkeforbundet" - redegjør korrespondenten utførlig for stillingen i Sverige, og for hvorledes opfatningen i stigende grad går videre enn Undéns frigjørelseskrav like overfor artikkel 16 gjorde det i Genève, i retning av absolutt nøytralitet. Og "Le Temps" citerer "Dagens Nyheter", som ikke er i tvil om at den store masse av det svenske folk vil ha absolutt nøytralitet.

Jeg tror altså at Regjeringen kan regne på velvillig forståelse, og at det ikke skulde være umulig, hvis vi nu får tid til det, å få en formel for en nøytralitetserklæring i tilfelle av en krig, av en art som faller sammen for de alliansefrie staters vedkommende, og det vilde jo i høi grad øke en slik erklærings betydning og gjøre oss sikrere på at nøytraliteten kunde oprettholdes. Men jeg er aldeles enig med statsministeren i at ikke under noen omstendighet må en slik nøytralitetserklæring gå utenfor denne ramme, den må ikke på noen måte føre oss derhen at vi overtar noensomhelst slags militære forpliktelser likeoverfor de andre nøytrale land. En annen sak er, at det ikke minst mellem Sverige og Norge kan planlegges et utstrakt samarbeide i tilfelle av en krig, i likhet med det samarbeide som fant sted i de siste år av verdenskrigen.

Vi som nu har sittet og forhandlet om forsvaret, vet jo at Regjeringen her er fullt opmerksom på forholdet og i virkeligheten er kommet langt. Det gleder mig her for lukkede dører å kunne si at de forhandlinger som finner sted om vårt forsvar, om vårt nøytralitetsvern og om vår beredskap, foregår i det aller beste samarbeide og under de lojaleste former. Jeg vet ikke at der i virkeligheten har vært noen nevneverdig dissens mellem de forskjellige opfatninger i den diskusjon som har funnet sted, og jeg tror vi alle kan glede oss over det.

Det er i forbindelse med forsvarsspørsmålet noe som jeg gang på gang har tatt op, fordi jeg har tillagt det en stor betydning, og som jeg også her vil nevne og ønsker å nevne for lukkede dører. Som alle vet, er det som gjør oss mest nervøse i tilfelle av et nøytralitetsbrudd for vårt lands vedkommende, luftkrigen, det er frykten for at vi så å si uten varsel skal overfalles av en bombarderende luftflåte. Allerede i 1936, straks efter at Hitler i forbindelse med marsjen inn i Rhinland hadde sendt Vestmaktene et forslag om en luftpakt som gikk ut på at man skulde bli enig om gjensidig å forby nedkastning av gassbomber, giftbomber eller brandbomber, altså om forbud mot nedkastning av hvilket som helst slags bomber på åpne byer og landsbyer som ligger utenfor rekkevidde av det middelsvære artilleri på slagmarken, og endelig om forbud mot bombardement med langtreckende kanoner av byer over 20 km. borte fra slagmarken - reiste jeg det spørsmål, om det ikke vilde være klokt av Norge, helst i samarbeide med de øvrige nordiske land, å søke å få istand en slik luftpakt med stormaktene, for jeg kunde godt tenke mig at ikke minst Tyskland gjerne i gjerning vilde vise at det mente noe med et slikt tilbud, og risikoen med en slik luftpakt med vårt land skulde ikke være stor for stormaktene. Jeg vet ikke om der er gjort noe i denne

anledning, det er mulig at der ikke er gjort noe, og det er også mulig at spørsmålet nu ikke lenger er aktuelt, skjønt jeg ikke er så sikker på det. Der tales jo - tales - nokså sterkt om fredsvilje og fredssønsker også fra diktaturmaktens side; det kunde være at de vilde være tilbøielige til å gi et eksempel på at de vilde gå inn for en humanere krigsførsel hvor det gjaldt luftkrigen og få det satt på papiret likeoverfor de nordiske land. Jeg vilde føle mig overordentlig meget tryggere her i landet hvis vi hadde en slik pakt, og jeg er ikke så imponert av dem som sier at en slik pakt ikke vil holdes. Jeg tror nemlig at således som vårt forhold og vår stilling er, er det noe anderledes med oss enn tilfellet var med Abessinia, eller tilfellet er, hvor det gjelder en så grusom gjensidig krig som den i Spania. Jeg synes iallfall det var et forsøk verd. Hvis en sådan pakt kunde opnåes med stormaktene, vilde spørsmålet om våre store byers beskyttelse komme i en noe annen stilling.

Statsminister Nygaardsvold: Jeg skal ikke komme inn på de almindelige betraktninger som hr. Mowinckel kom med angående vår stilling til Folkeforbundet o.s.v. Men det var de ord som han uttalte angående forhandlingene om bevilgningene til nøytralitetsvernet som gjør at jeg finner jeg må si noen ord her nu i møtet for lukkede dører.

Vi vet at den internasjonale situasjon har vært vanskelig i lengere tid. Gang på gang har den vært så tilspisset at man kunde ha befryktet en ny storkrig nårsomhelst. Vi kan jo ikke gjøre meget i en sådan situasjon; men det vi kan gjøre, det er å se på vår egen stilling. Og her vil jeg da først og fremst peke på det som jeg også gav uttrykk for i mitt svar på interpellasjonen, at det er om å gjøre å holde oss klar alle slike politiske kombinasjoner som uvilkårligen vil trekke oss med i en storkrig, når den bryter ut.

Men ved siden av det er det ganske naturlig at også spørsmålet om å vokte vår nøytralitet ved å sørge for at forbindelsene landsdelene imellem kan foregå, og ved å sørge for at de nødvendige forsyninger er tilstede - det er ganske naturlig at spørsmålet om alle disse ting har trengt sig inn på alle og enhver som ser på den politiske situasjon således som den arter sig. Av den grunn var det vel også vi fikk de forhandlinger vi hadde ifjor om økning av bevilgningene til nøytralitetsvernet. Vi kjenner alle sammen resultatet av de forhandlinger. Det blev pålagt en ekstraordinær forsvarsskatt som forutsattes å skulle gjelde i 3 år, og som antokes å skulle innbringe ca. 7 mill. kr. årlig. Av det skulde ca. 19 mill. kr. anvendes til forskjellige militære formål. Forholdene er imidlertid ikke blitt bedre siden dengang, men vanskeligere, og av den grunn kan jeg forstå de henvendelser som fremkom til Regjeringen under trontaledebatten om at man måtte opta nye forhandlinger for om mulig å skaffe tilveie yderligere midler til forskjellige formål i den samme saks tjeneste.

Disse forhandlinger er kommet igang, og jeg kan understreke det som hr. Mowinckel sa, at de er blitt ført i den beste forståelse om saken. Regjeringen har fremlagt et forslag som går ut på at den nuværende ordning med 7 mill. kr. ekstraordinært i de 3 år som beslutningen ifjor omfattet, skal

stå ved makt, men at det videre skulde optas et lån på ca. 35 mill. kr., som skulde brukes på følgende måte: 25 mill. kr. til nøytralitetsvernet, 2 mill. kr. til civilt luftvern og 8 mill. kr. til forskjellige foranstaltninger for utnyttelse av vår elektrisitet, og at det var forutsetningen, at når de 3 år var gått, skulde den samme ekstraordinære forsvarsskatt - som jeg nevnte før - fortsette, men utnyttet til å forrente og avdra dette lån. Jeg tror jeg tør si, at det var full enighet i første møte om dette lån, om denne fordeling og om finansieringen. Det kunde vel være nyanser i opfatningen av hvorledes man skulde bruke de 25 mill. kr. som jeg nevnte, men de var ikke større enn at det var klart at det skulde vi komme til god enighet om - det var ikke det som var hovedspørsmålet.

Imidlertid - efterat vi har hatt det første møte, ser det ut til, som hr. Mowinckel sa, å tilspisse sig yderligere, spenningen har øket, og ingen er blind for at utviklingen har ført til at stillingen er alvorligere nu enn bare for en kort tid siden. Det blev derfor på det siste forhandlingsmøte fra de borgerlige partier som deltok i forhandlingene, reist spørsmål om det ikke var påkrevet at det blev stillet yderligere midler enn de 35 mill. kr. som var nevnt i Regjeringens forslag, til Regjeringens disposisjon i forsyningsøiemed for å skaffe øieblikkelig, kan man si, forsyning på de områder hvor det kunde skaffes - saker både for civile formål, for vår produksjon og for militære effekter. Regjeringen kunde ikke igår ta stilling til dette, men det blev fra Regjeringens side fremholdt at i tilfelle en sådan bevilgning skulde stilles til disposisjon, måtte den også stilles av lånemidler, og den måtte forrentes og avdras på samme måte som de 35 mill. kr. Det nevnte beløp måtte da kunne forhøies noe. Regjeringen har drøftet det spørsmål, og det er det jeg her i dette lukkede møte vil meddele - at Regjeringen er villig til å fremsette en proposisjon om bevilgning av 50 mill. kr. fordelt på følgende måte:

25 millioner som tidligere omforenet til militære foranstaltninger, 2 millioner til civilt luftvern, 8 millioner til foranstaltninger på elektrisitetsvesenets område og 15 millioner som stilles til Regjeringens disposisjon til anskaffelse av forsyninger - et beløp og foranstaltninger som Regjeringen da får gjøre rede for likeoverfor Stortinget efterhvert eller bakefter. Det er altså Regjeringens forutsetning at dette 50 millioners lån, slik som jeg også gjorde opmerksom på igår i forhandlingsmøtet, skal forrentes og avdras på samme måte som det var meningen med lånet på 35 millioner, og at den ekstraordinære forsvarsskatt bibeholdes så lenge inntil dette lån er avviklet. Av dette lån på 50 millioner vil bli å danne et fond som Regjeringen har ment bør kalles nøytralitets- og beredskapsfondet. Det skilles ut fra det øvrige statsregnskap, og det skal til enhver tid gjøres rede for hvor meget der er brukt av det, så Stortinget kan ha oversikt over det.

Det var sagt i forhandlingsmøtet at man mente man kunde få et sådant lån overordentlig billig. Det er allerede drevet undersøkelser fra Regjeringens side om så er tilfelle. Jeg tror ikke vi kan regne på å få et sådant lån så billig som det var ment i forhandlingsmøtet; men jeg tror dog at man kan si at man

kan få et slikt lån til en svært rimelig forrentning, og da kan man ikke forlange stort mer.

Forutsatt at alle partier er enige om dette som jeg her har nevnt, en forhøielse av det forslag som det var enighet om i forhandlingskomiteen, så er Regjeringen beredt til å handle så raskt som mulig, slik at proposisjon om det kan fremsettes for Stortinget allerede en av de første dager i kommende uke. Dette for lånets skyld - for det kan tenkes at rentenivået ikke blir lettere i den nærmeste fremtid. Det kan også tenkes at skal midlene kunne brukes til forsyninger på forskjellige områder, så har det sin betydning at det blir gjort så snart som mulig. Hvis de store partier her idag erklærer sig enige i denne fremgangsmåte, så jeg gjerne at det i så måte blev fremsatt et forslag, og så kunde da det forhandlingsmøte som er tenkt å holdes ute i uken, drøfte de detaljer som står igjen hvad de militære bevilgninger angår.

Hr. Magnus Nilssen inntok presidentplassen under statsminister Nygaardsvolds foredrag.

Hambro: Jeg hadde ikke tenkt å ta ordet i denne debatt, men etter de uttalelser som er falt både fra hr. Mowinckel og fra statsministeren, er det nødvendig å si noen ord - jeg ønsker ikke at hr. Mowinckels redegjørelse skal stå som den almindelige opfatning her i Stortinget. Vi har denne sak under drøftelse i den utvidede utenrikskomite. Jeg anser det lite ønskelig og lite betimelig å ha en almindelig bred diskusjon her, før standpunkter og opfatninger har vært drøftet og avsilet i en forberedende instans, og der er full klarhet over ordenes innhold og rekkevidde. Jeg vil hverken gi min tilslutning til eller ta avstand fra alt hvad hr. Mowinckel har uttalt. I noe av det er sikkert alle enige, i annet er sikkert svært mange temmelig uenige. Jeg går ut fra at det vil være maktpåliggende også for utenriksministeren hurtigst mulig å skaffe den utvidede utenrikskomite det materiale vi har ønsket, for å kunne drøfte de overordentlig vanskelige forhold.

Hvad statsministeren uttalte på regjeringens vegne, rammer vel forsåvidt hvad alle har tenkt sig. Jeg vil alene føie til at jeg tror det hverken internasjonalt eller nasjonalt vilde være heldig om der på det nuværende tidspunkt på noen måte offentlig blev gitt uttrykk for at man overhode i bindende form vilde avgi noen erklæring. Den erklæring som skal avgis, må jo formuleres efter begivenhetene, og enhver forhåndskunngjørelse vil kunne bidra til å fremprovosere de stemninger som vi ønsker å undgå, og også innen vårt land skape mer av en panikkstemning enn noen av oss ønsker eller er tjent med.

Likeoverfor statsministeren vil jeg få lov til å uttale en takk og en anerkjennelse. Da jeg efter skriftlig å ha varslet statsministeren om det, i forhandlingsmøtet igår rettet en henstilling til statsministeren om å gå frem efter den linje som statsministeren nu gir uttrykk for, blev det både av statsministeren og av finansministeren møtt med en forståelse og en forsiktig imøtekommenhet som jeg tror var en glede for alle som var tilstede, og som gjorde det lett å komme til enighet om en hovedlinje. Vi vet at Regjeringen ikke med noen stor og spontan glede går til forslag som de som her er

referert. Desto mere anerkjennelsesverdig er det at man med én gang og uten noen art av friksjon mellom grupper og standpunkter er kommet realiteten så nær som statsministeren gav uttrykk for. Jeg føler meg etter de uttalelser som falt både fra venstres fører og fra bondepartiets fører og talere i forhandlingsmøtet igår, overbevist om at alle de store grupper, selv om det ikke har vært drøftet i fulltallige gruppemøter, gir Regjeringen sin tilslutning i det syn statsministeren her har gitt uttrykk for.

Det var også henstillinger i møtet igår som gjorde at finansministeren med så prisverdig raskhet allerede har optatt forhandlinger om et lån. Jeg deler helt ut den opfatning at det er en vinning å få det sluttet så hurtig som mulig, og at det er en vinning, ikke minst på grunn av prisbevegelsen på alle de artikler det her gjelder, å få gjort innkjøp så hurtig som overhodet gjørlig. Etter statsministerens uttalelse her forstår jeg det som om han ønsker at Stortinget i prinsippet skal gi sin tilslutning til dette allerede idag, og jeg fremsetter da det forslag at Stortinget uttaler sin tilslutning til prinsippene i det forslag statsministeren har skissert her idag, og bemyndiger Regjeringen til å iverksette alle fornødne foranstaltninger som vil bli å bekrefte gjennom fremsettelse av kongelig proposisjon i førstkommende uke.

Statsråd Koht: Eg skal fylgja den tilvisinga som hr. Hambro har gjeve, og ikkje gå inn på ei ålmenn dryfting av dei spursmåla som hr. Mowinckel har reist, serskilt det framlegget som han kom med i trontaledebatten. Det svarar for so vidt til min eigen tanke, at eit breitt ordskifte um desse spursmåla må venta til saka har vore fyrebudd av utanriksnemnda. Men eg er heilt samd med hr. Mowinckel i den ting at det gjeld um å skapa den klårleiken som ein i det heile kann få um stillinga for vårt land og for andre som vi kallar alliansefrie land, um det skulde bryta ut ein krig i verda. Dette arbeidet med å skapa slik klårleik, har eg for min part prøvt å føre fram so langt som det var råd med dei fråsegnene som eg kunde gjeva både her i Stortinget og i Folkesambandsforsamlinga i Genève. Men eg vil heller ikkje synast det er det minste å segja imot - tvertum det kann vera rett - at Stortinget òg formar sitt standpunkt i eit vedtak.

Det er klårt at Noreg i alle desse spursmåla må arbeida i hop med andre små land som ynskjer å vera utanfor krigen. Det samarbeidet har då statsministeren gjeve ord for i sitt svar til hr. Mowinckel idag. Men dessutan har han avgrensa dette samarbeidet soleis at det ikkje er spursmål um eit militært samarbeid, det er berre eit samarbeid um dette å halda landet vårt i fred. Det er då ikkje noko slag ideologisk blokk eller noko slag militær blokk som vårt land vil eller kann koma inn i, men vi kann vera med i det som vi kann kalle ein fredsblokk, det vil segja i eit samarbeid for fred. Det samarbeidet må sjølvsagt fyrst og fremst bli ført med dei andre nordiske land. I den samanhengen vil eg få gjeva den opplysninga til Stortinget, at det just for eit par dagar sidan var gått ut ei innbjoding frå meg til å samla dei nordiske utanriksministrane her i Oslo. Det er ei innbjoding som var fyrebudd på fyrehand, ein avtale som var gjord med dei andre nordiske

utanriksministrane alt i haust, at no denne våren skulde vi atter møtast i Oslo. Eg har gjort framlegg um ein serskild dag for dette, den 5 april, og alle dei andre nordiske utanriksministrane har svara at det høver godt for dei, so den 5 april skal då dette møtet koma i hop her i Oslo.

Just for di dette har vore dryft millom dei nordiske utanriksministrane, må eg segja at eg trur ikkje noko på det som det engelske vikebladet fortel, det som hr. Mowinckel citerte, at Sverige no har gjeve ei serskild fråsegn til Genève um eit standpunkt noko annarleis enn det som no Sverige forma i januar i Sambandsrådet. Det vilde vera godt sjølv sagt um utanriksnemnda kunde få dryft spursmålet so snart som det var råd, og eg har fått høyra fyrr, det som no hr. Hambro sa i dag, at det er meininga å venta med å gjeva tilråding, til Utanriksdepartementet har sendt fram til Stortinget den årsmeldinga um Folkesambandet som vi kvart år sender. Denne meldinga har i dei siste år brukt å koma noko seint. Eg prøvde å setja litt meir fart på dette, men eg hadde den uheppa at den mannen som var med i Genève, byråchef Skylstad, gjekk frå departementet just no i nyårsskiftet, so eg har mått bruka nye folk til det arbeidet som skulde gjerast. Men eg kann segja at venteleg i neste vike skal denne meldinga vera ferdig, og då skulde utanriksnemnda soleis ha det tilfanget ho treng. Eg skal dessutan senda utanriksnemnda opplysningar um den måten som heile dette spursmålet um nøytralitet eller frie hender innanfor Folkesambandet, tilhøvet til artikkel 16 i sambandspakta, har vore dryft på i dei ulike landa i dei siste tidene.

Eg skal so berre til aller sist segja eit par ord um det serskilde spursmålet som hr. Mowinckel nemnde um ei luftpakt, eit forbod mot luftkrig, måtte ein vel helst kalla det - med dei andre nordiske landa og med dei stormaktene som er grannelanda våre. Det spursmålet tok eg upp alt for umlag tvo år sidan - eg kann ikkje segja at eg hugsar dagtalet just no med dei andre nordiske regjeringane, og det har vore dryft på eit par av dei nordiske utanriksministermøta. Men eg må med det same segja at dette framlegget har møtt ålvorlege innkast frå dei andre landa, so ålvorlege innkast, so det ikkje har vore råd til å fremja saka på den måten som eg for min part hadde tenkt meg mogleg og som eg veit at hr. Mowinckel vona på. Ein ting er den at vi har i røynda alt frå fyrr ein internasjonal avtale som set forbod imot å kasta ned frå lufta gassbombor og anna slikt under krig, ein avtale som vi veit ikkje har vorte halden; ein annan ting er det at andre av dei nordiske regjeringane var redde for at våre krav om å vera fri for det slag krig kunde kome til å stå veikare um eit framlegg til stormaktene vart avvist. Og det er andre slike ting som har gjort at det spursmålet ikkje har kome lenger enn til dette framlegget frå norsk side og den dryftinga som har vore førd.

Borch: Det var i anledning av hr. Hambros forslag at jeg vilde få lov å si noen ord. På min gruppes vegne vil jeg erklære at vi gjerne stemmer for dette forslag. Jeg vil også benytte anledningen til å uttale min takk og anerkjennelse til statsministeren og til Regjeringen fordi den har handlet så raskt i denne sak, og fordi den har stillet sig så

imøtekomende til de ønsker som fremkom under våre forhandlinger igår. Det som statsministeren har uttalt, er helt overensstemmende med de ønsker som falt og den diskusjon som fant sted igår, at man ved lånemidler forøker den oprinnelig tenkte bevilgning fra 35 mill. kr. til 50 mill. kr., at disse 50 mill. kr. anvendes på den måte som blev uttalt av statsministeren, og likeså at lånet skal forrentes og avdras på den måte som tidligere er nevnt, gjennom denne ekstraordinære skatt. Jeg vil også få lov til her nu å uttale min glede over det høie plan som disse forhandlinger mellom gruppene og Regjeringens representanter har ligget i. Det har vært en forståelse under diskusjonene og i det hele tatt en imøtekommenhet og en vilje ifra Regjeringens side til å sette sig inn i de krav som kom fra de andre partier, som vi alle har satt pris på.

Presidenten: Hr. Hambro har fremsatt følgende forslag: "Stortinget gir sin tilslutning til prinsippet i det forslag til bevilgninger til et nøttralitets- og beredskapsfond som statsministeren har redegjort for, og bemyndiger Regjeringen til å foreta alle nødvendige disposisjoner inntil Kgl. proposisjon i saken er bifalt av Stortinget."

Joh. Ludw. Mowinckel: Når nu statsministeren har uttalt ønske om at et slikt forslag skulde fremkomme og vedtas fra Stortingets side, kan jeg kun på mitt partis vegne erklære at vi selvfølgelig med glede stemmer for det forslag.

Støstad: Jeg vil ganske kort på vår gruppes vegne erklære at vi er fornøid med det svar på interpellasjonen som statsministeren har gitt, og at gruppen også er enig i de retningslinjer som statsministeren trakk op for anvendelsen av det beredskaps- og nøttralitetslån som nu skal optas. Gruppen har gitt sin tilslutning til det, og jeg vil derfor anbefale hr. Hambros forslag.

Andrå: Jeg er ikke enig i hr. Hambros forslag forsåvidt. Jeg er enig i og vil gjerne stemme for det som trenges til beredskap nu, de 25 mill. kr., men de øvrige 25 millioner som skal brukes til innkjøp av ting som vi først kanskje kan få om lang tid, anser jeg ikke som noe som kan tjene til beredskap i den situasjon vi står overfor. Jeg synes derfor det hadde vært rimelig at vi ikke voterte over et slikt forslag som hr. Hambros idag, men fikk anledning til å ta stilling til den proposisjon som er bebudet, når den foreligger.

Førre: Efter den idyll som debatten her gir uttrykk for, har det vel liten praktisk betydning enten vi stemmer over det forslaget som foreligger eller ikke. Jeg er blandt det ubetydelige mindretall i denne sal som heller ikke under den nuværende situasjon finner å kunne være med på å øke landets rustninger. Jeg tror at det vi trenger av beredskap, det er beredskap til å kunne holde oss oppe økonomisk både under en mulig verdenskrig og kanskje like meget efter en verdenskrig. Jeg tror ikke at nye rustninger for Norges vedkommende trygger landet, men at de tvertimot skaper en større fare for at vi

blir innblandet i krig. Derfor må jeg stemme imot hr. Hambros forslag. Men det er naturligvis klart at jeg er enig i den del av bevilgningen som omfatter innkjøp av varer av den slags som kan trygge landets forsyning. Da der ikke er noen fare for at ikke forslaget kan bli vedtatt, finner jeg imidlertid, slik som forslaget er stillet, å burde stemme imot det.

Seip: Eg røystar med stor glede for framlegget til hr. Hambro. Eg går ut fra, som framlegget også segjer, at det berre er ei tilslutning til prinsippet, og at både Regjeringa, Stortinget og då i siste rekke militærnemnda står fritt når det gjeld fordelinga, til proposisjonen ligg fyre.

Eg vil med det same få lov til å spyrja statsministeren um det ikkje vilde vera formålstenleg - ikkje i dag kanskje og kanskje ikkje ein av dei fyrste dagane heller, men um ikkje alt for lenge - um Regjeringa i eit møte for stengde dører kunde gjeva Stortinget eit oversyn over vår stode. Eg tenkjer då ikkje i fyrste rekkje på vår militære stode, men på vår reidugskap i det heile i den situasjon me står i. Me veit at det er gjort eit stort arbeid, då serleg frå Norges økonomiske Selvhjelpsråd, som militærnemnda har budgettet for, eit arbeid som det vel ikkje er so lett å koma inn på i eit ope møte når me handsamar budgettet for det. Militærnemnda har fått ymse opplysningar der, og det var tanken at direktøren skulde koma upp i militærnemnda ogso og gjeva oss nokre nærare opplysningar, fyrr me fekk tilrådinga fram i tinget. Men eg kunde tenkja meg at det vilde vera av interesse for Stortinget at det vert gjeve nokre opplysningar um dette i eit møte for stengde dører.

Presidenten: Ifølge reglementet skal talerne i en interpellasjonsdebatt ikke ha ordet mere enn én gang, men presidenten oppfatter det slik at debatten nu dreier sig om hr. Hambros forslag.

Hambro: I anledning av de ytringer som falt fra militærkomiteens formann, vil jeg bare ha sagt at statsministeren i begynnelsen av sitt foredrag uttrykkelig nevnte at det var tanken å holde et nytt møte i det forhandlingsutvalg gruppene imellem som man har, for fortsatt å drøfte fordelingen og enkelthetene i Regjeringens forslag. Det er en selvfølge at når Stortinget nu vedtar denne beslutning, binder det ikke militærkomiteens medlemmer mere eller på annen måte enn militærkomiteens medlemmer allerede måtte føle sig bundet gjennom de uttalelser som er avgitt, eller de reservasjoner som er tatt under forhandlingene.

Statsminister Nygaardsvold: I anledning av hr. Seips uttalelse vil jeg bare få lov til å henvise til hvad jeg sa: Med hensyn til fordelingen av midlene - av dette 50 millioners nøytralitets- og beredskapsfond - setter Regjeringen svært meget inn på at den skal skje i henhold til det som det var enighet om også da det gjaldt 35 millioner. Den samme fordeling skal gjelde for de 50 millioner. Derfor kan jeg ikke på noen måte gå med på at man legger det i forslaget og i denne debatten, at den fordeling jeg her har skissert, kan tas op til

revisjon. Derimot sa jeg at med hensyn til de 25 millioner til militærvesenet, kunde der i forhandlingsutvalget diskuteres enda videre om hvad de skal benyttes til og på hvilken måte de skal benyttes.

Så var det spørsmålet om man ikke kunde gi en redegjørelse for hvordan vi stod forsyningsmessig sett, såvidt jeg forstod - om ikke en redegjørelse herom kunde komme i et lukket møte. På det område har vi Selvhjelpsrådets rapporter, en hel masse hemmelige innstillinger, som er strengt hemmelige, strengt fortrolige. Jeg tror ikke det er riktig å oversende dem til samtlige Stortingets medlemmer. Men det kunde godt være mulig at det var av betydning at det blev gitt et utdrag av dem for lukkede dører her i tinget, så tingets medlemmer fikk gjort sig bekjent med hvordan vi står for de viktigste områders vedkommende. Men at man oversender rapportene, tror jeg ikke at jeg kan anbefale.

Seip: Eg for min part har ingen ting å merka til det statsministeren sa - det fell i grunnen heilt saman med den fyresetnad eg hadde når det galdt fordelinga av desse midlane. Med umsyn til det andre spursmålet eg sette fram, er eg ogso samd med statsministeren i at det korkje er turvande eller rett å senda desse rapportane til stortingsmedlemene, men eg trur det kunde vera rett at Stortinget fekk ei orientering gjenom Regjeringa.

Natvig Pedersen: Jeg vil idag ikke stemme imot en fullmakt til Regjeringen om å opta et beredskapslån, men jeg vil som medlem av Stortinget si at jeg mener vi må ha rett til å ta standpunkt til utnyttingen av disse midler. Det vil ikke være riktig å binde stortingsmennene her idag efter denne forholdsvis korte, man kan si oversiktlige, debatt om stillingen, og det vil ikke være riktig av stortingsmennene - slik kjenner iallfall jeg det - å la sig binde til detaljene her. Det er sider ved dette spørsmål hvor jeg, med det ansvar jeg føler som folkevalgt representant, må si at jeg ikke er helt enig i prinsippene, og jeg mener derfor at jeg må ha rett til, når saken kommer tilbake her, å ta standpunkt til den måte som disse midler skal brukes på. Under denne forutsetning vil jeg idag ikke stemme mot en fullmakt til Regjeringen om å opta et beredskapslån.

Sven Nielsen: Jeg kan nok være enig i det som blev uttalt i begynnelsen her, at denne debatt ikke bør bli altfor bred, men det går på den annen side ikke an bare å sitte og tie, hvis det er ting som man ikke er enig i. Jeg vil i anledning av det som hr. Mowinckel uttalte om en almindelig luftpakt, gjerne ha sagt at alle selvfølgelig med glede ser at der kunde etableres en slik luftpakt mellem nasjonene i Europa. Men det vil jeg også ha sagt, at går vi med på en slik luftpakt, må vi iallfall ikke stole på den. Det tør nok hende at Tyskland denne gang har lyst til å vise at også det land respekterer inngåtte avtaler og nøytralitetspakter, men jeg føler mig likeså forvissset om at hvis det er i Tysklands, og forsåvidt også i andre krigførende nasjoners interesse å bryte en slik pakt, så gjør de det dessverre. Jeg vet at hr. Mowinckel ikke vil bli imponert, som

han selv sa, over dem som har en annen opfatning i dette spørsmål; men det får ikke hjelpe. Jeg vil håbe at en hvilkensomhelst ansvarlig regjering aldri vil stole helt og blindt på den slags pakter.

Jeg vil gjerne med det samme jeg har ordet, også gi Regjeringen min fulle honnør for den måte den har tatt dette spørsmål på. Jeg ser heri begynnelsen til opfyllelsen av et håb som jeg uttalte allerede under behandlingen av militærbudgett i 1934, idet jeg sa at så mørkt som det så ut dengang, var det allikevel mitt håb at forsvarssaken engang måtte bli løftet over partiene. Jeg håber at det som foregår i disse dager er begynnelsen til at så skjer.

Når den ærede statsminister uttalte at under en eventuell stormaktskrig i Europa vilde Regjeringen avgi en erklæring om at vårt land vilde iaktta full nøytralitet, ser jeg deri en uttalelse om at også Regjeringen, og det parti Regjeringen er utgått fra, er kommet til det resultat at nu skal vårt land verge sin nøytralitet med våbenmakt.

Hvad angår fordelingen av det lån som aktes optatt, må jeg være enig både med hr. Andrå og hr. Natvig Pedersen i at det er så sin sak ved å tie og samtykke å binde sig helt til denne fordeling, og jeg synes det er rart at statsministeren kan stille som en absolutt betingelse at vi allerede nu skal binde oss til fordelingen av de midler som lånes. Jeg vil eksempelvis nevne de 8 mill. kr. til elektrifisering av jernbaner. Det er et utmerket foretagende, men det er ikke noen forsvarsforanstaltning, og det er på en måte en tilsnikelse å opta et forsvarslån for å utføre elektrifisering av jernbaner. Det kan være det motsatte av en forsvarsforanstaltning. Forholdet er nemlig at i de land hvor man har et sterkt elektrifisert jernbanenett, har man nettop i disse dager i forsvarsøiemed gått til å innkjøpe damplokomotiver, for å ha i reserve i tilfelle av krig. Dermed vil jeg ikke ha sagt at man ikke bør arbeide for å få jernbanene elektrifisert, men at man i den anledning skal opta et forsvarslån, mener jeg er helt uriktig. Det er mange andre kommunikasjonsforetagender som kan styrke forsvaret og som vi kan bruke pengene til.

Presidenten: I anledning av de falne uttalelser, spesielt fra den siste ærede taler, som kom inn på detaljene i det forslag som foreligger fra Regjeringens side og som fremdeles er under behandling i arbeidsutvalget, vil presidenten gjøre oppmerksom på at dette forslag ikke foreligger til behandling idag. Det som foreligger nu, er hr. Hambros forslag, som går ut på at Stortinget gir sin tilslutning til prinsippet i det forslag om bevilgninger til et nøytralitets- og beredskapsfond, som statsministeren har gjort rede for, og videre en bemyndigelse til Regjeringen til å foreta alle nødvendige disposisjoner, inntil kgl. proposisjon i saken er bifalt av Stortinget. Detaljene i dette forslag har Stortinget naturligvis anledning til å komme tilbake til.

Svarstad: Når eg har gått med på dei 25 millionar kronor, er det for di eg ser det er turvande å fylla visse minstekrav til ei nøytralitetsvakt. Men eg har halde meg til hande å stå fritt ved dei einskilde avrøystingar i tinget um bruken av

desse pengane. Dei 10 millionar kronor går eg med på med glede, for det er å byggja ut landet. Eg vil berre nemna at ein ting trur eg me i alle fall kann rekna med: i ein heimskrig vert me eit isolert folk, og det kan henda at det me kostar på indre ting og indre forsyningar, det vil då syna seg å verta vårt beste forsvar. Og dei 15 millionar til disposisjon for Regjeringa når det gjeld indre forsyning, synest eg ogso at det er rett å gå med på i ein so alvorleg situasjon som me no er inne i.

Langeland: Eg er òg av dei som er takksame for at Regjeringa handlar so fort i denne sak, og eg er i grunnen samd i det framlegget hr. Hambro har kome med. Eg vil røysta for det, men eg vil ha sagt, at eg tykjer nok at vilkåra her var litt vel hardt oppdregne av statsministeren i talen hans. Eg trur at medlemene av Stortinget og medlemene av forhandlingsutvalet må ha lov til å få sjå på saka når ho kjem i proposisjons og tilrådings form. Eg vil ta dette atterhaldet, for di eg meiner det er rett; for det kann dukka upp andre tilhøve i dei dagar som kjem til saka vert handsama, for di all ting ser ut til å gå nokso fort.

Votering:

Hambros forslag - se foran side ... - bifaltes mot 3 stemmer.

Hr. Hambro inntok presidentplassen.

Sak nr. 2.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående statstilskudd til norske selfangeres konsesjonsavgift til Sovjet-Samveldet for tillatelse til å drive selfangst i Kvitsjøen i 1938 (innst. S. E).

Om saken i dens almindelighet uttalte

Statsråd Madsen: Komiteen henstiller til overveielse å søke opnådd visse endringer i konsesjonskontrakten med Sovjet-Samveldet, således at norske fartøier kan tilstedes adgang til fangst på nu lukkede områder. Dette spørsmål har vært til behandling både i Handelsdepartementet og i Utenriksdepartementet, men efter min opfatning synes der nu kanskje å være mindre utsikt enn noensinne til å få en slik endring istand, således at det kunde være håb om å få denne næring, denne fangst, over på en mer lønnsom basis. For øvrig ønsker jeg å tilføie at fangstutsiktene for iår, efter hvad det er oplyst underhånden av formannen i Ålesund Rederiforening, er slike at det antas at statens ansvar iår vil bli lite, idet en rekke fartøier allerede har 1000 dyr, og da det er ganske små fartøier, skal det ikke så meget til før de efter det nu opsatte beregningsgrunnlag kommer utenfor garantien. Det er nærmest en større skjøite, "Arctos", som skal ha stor fangst for å komme utenfor, og hvor man kan frykte for at garantien delvis blir effektiv. Tre fartøier har allerede forlatt

Møte for lukkede dører, Stortinget 19. mars 1938

Kvitsjøen, det er "Vesleper", "Saltdalen" og "Storis". I år er der stillet op en ny betingelse, idet statsgarantien gjøres betinget av at vedkommende fartøi godtgjør å ha fangstet i Kvitsjøen minst til 1 april, og såfremt de ikke kommer tilbake til Kvitsjøen igjen, antar jeg at disse som har forlatt Kvitsjøen før fristen er utløpet, vil falle utenom garantien, selv om de altså ikke har noen fangst i år.

Anderssen-Rysst (komiteens ordfører): Komiteen har som det står i innstillingen, enstemmig henstillet til overveielse, om det ikke kan gjøres henvendelse til Sovjet- Samveldet for om mulig å bringe visse endringer i de bestående forhold. Komiteen er opmerksom på at spørsmålet er meget vanskelig. Det har vært omhandlet under behandlingen av lignende innstillinger her i Stortinget tidligere, men såvidt jeg erindrer, har den ærede handelsminister tidligere gitt uttrykk for en forhåpning om at man kanskje kunde komme til en løsning ad den vei. Visstnok tilføiet han at man kanskje da burde gå til en forhøielse av konsesjonsavgiften innenfor linjen. Slik som forholdene i det hele har utviklet sig, og efter det billede man har av Kvitsjøen som fangstfelt for norske fartøier, har det forekommet komiteen rimelig at man fremdeles overveier mulighetene for å kunne bringe visse endringer i det bestående forhold. Hvorvidt øieblikket akkurat nu er opportunt eller ikke, skal jeg ikke uttale mig om, men jeg mener bestemt at Regjeringen bør være opmerksom på situasjonen, og at man må søke å bringe endringer til gunst for våre selfangere, under henvisning til at den konsesjon vi har fått med Russland utenfor linjen, nu snart i en serie av år har bragt den ene avgjorte skuffelse efter den annen. Det er forhold man må kunne gjøre gjeldende, og jeg håber at handelsministerens uttalelse ikke skal forstås derhen at Regjeringen ikke akter å gjøre noe videre med dette spørsmål.

Komiteen hadde innstillet:

Regjeringen bemyndiges til å bruke av bevilgningen til "Tilfeldige utgifter i almindelighet" inntil kr. 23 842 som tilskudd til den konsesjonsavgift som norske selfangere vil ha å betale til Sovjet-Samveldet for tillatelse til å drive selfangst i Kvitsjøen i 1938,- i det vesentlige overensstemmende med hvad der er anført i Handelsdepartementets innstilling i saken.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 3.

Innstilling fra finans- og tollkomiteen om visse tollspørsmål i sammenheng med kontingenteringsavtalen med Frankrike av 22 desember 1937 (innst. S. D).

Møte for lukkede dører, Stortinget 19. mars 1938

Presidenten: Komiteens formann og ordfører, som har forfall, har bedt presidenten gjøre opmerksom på to feil som er innløpet i den trykte innstilling. Det står øverst på annen side, at "Frankrike har gått med på at A/S Vinmonopolets kommisjon ved privatimport av mousserende vin heves fra f.o.b.-prisen til 40 pct. av c.i.f.-prisen med tillegg av tollavgiften." Det skal stå: "heves fra 30 pct. av f.o.b.-prisen til 40 pct. av c.i.f.-prisen." Likeledes står det i innstillingen, at avtalen med Frankrike har vært fornyet i 1935 og 1936. Det er uriktig. Tollbestemmelsene av april 1933 kunde opsies med 2 måneders varsel.

Komiteen hadde innstillet:

St.med.nr. 17, 1938, vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Protokollen for det hemmelige møte blev derefter oplest og foranlediget ingen bemerkning.

Presidenten: Presidenten går ut fra at ingen offentlig meddelelse blir utsendt om dette møte, og at det ikke blir omtalt i pressen. Den kongelige proposisjon om de 50 millioner kroner og deres fordeling vil bli avgitt som offentlig proposisjon, og det vil da bli anledning for pressen til å omtale saken.

Møtet hevet kl. 11.30.